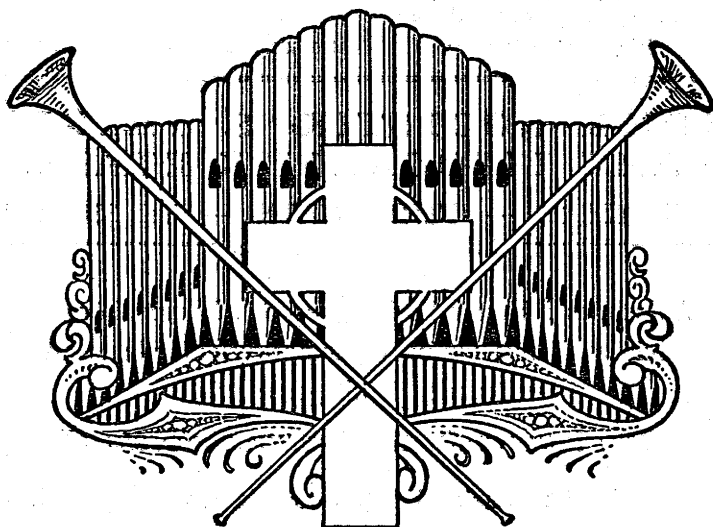


**TIDSKRIFT**  
**FÖR**  
**KYRKOMUSIK**  
**OCH**  
**SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV**



**ORGAN FÖR**  
**SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER**  
**OCH**  
**SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- OCH KANTORSFÖRENING**

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN *BENGT CNATTINGIUS*, LINKÖPING, PROFESSORN *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, SÖNDRUM OCH MUSIKDIREKTÖREN *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR *ARTHUR ADELL*, LUND

**15 Febr.**

**SJÄTTE ÅRGÅNGEN**

**1931**

---

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

## UPPSATSER.

	Sid.
Nattvardsförmaning ur then Swenska Messan	1
Till Nathan Söderbloms minne	97
A. Adell: Den gregorianska sången	17
— " — Svenskt Psalterium	99
— " — Den dagliga andakten	161
— " — Kyrkokalender	164, 175, 192
F. M. Allard: Kyrkosångsdagar i Oslo	187
B. Brilioth: O. Petris Svenska Mässa	49
B. Cnattingius: Kyrklig konst	45
— " — Samlingsverket Sveriges kyrkor	117
— " — Bysantinsk konst i Paris	138
— " — Kyrkokonstens ursprung	145
S. Estborn: Den svenska evangeliebokens andra kollektserie	107
M. Fornander: Engelbrektskörens Finlandsresa	92
J. Foss: Kirkemusik og organistuddannelse i Danmark	5
Första allmänna svenska kyrkomusikfesten i Finland	120
E. Liedgren: G. T. Lundblad	55
— " — Hymnologi	70
G. Lundborg: Är stråkinstrumentens renässans förestående?	2
C.-A. Moberg: Palestrina och palestrinastil	129
— " — P. Wagner	177
H. Mörtensson: En klassisk orgeltyp	114
G. Olsson Nordberg: Sparsamhet med verkningssmedlen	75
Orgelläktaren	65
K. Peters: Hymnologi	73
— " — Lektionstonerna enligt svensk 1500-talstradition	88
— " — Tidegärdsgudtjänsternas restaurering	19
E. Rodhe: Ord och sakrament	81
C. E. Rosenquist: Dietrich Buxtehude och hans verk	149
— " — Nordisk-tysk orgelvecka i Lübeck	171
D. Rudin: Dirigeringskonst	180
I Sahlin: Bachs största verk	165
G. Schedin: Orgelverken i St. Marienkirke i Lübeck	36
J. Silbermann: Resa i Tyskland och Österrike 1931	132
G. Svennung: Stråkinstrumentens renässans	41
I. Wallerius: Vår koralfråga	56, 66
— " — Prästens kyrkoskick	168
— " — Minnen från Pehr Eklund	185
P. Vretblad: Svensk orgelmusik i Balticum	169
W. Åhlén: Orgelfrågor	43
— " — Nederländsk orgelmusik	33

## RECENSIONER.

### A. LITTERATUR

	Sid.		Sid.
B. Ebel: Das älteste allemannische Hymnar	125	K. G. Fellerer: Der Palestrinastil und seine Bedeutung	129
E. Eidem: Vår frälsnings evangelium	173	K. G. Fellerer: Palestrina	129
K. Elis: Neue Orgeldispositionen	79	Jahrbuch für Liturgiewissenschaft	47
K. G. Fellerer: Orgel und Orgelmusik	141	H. Klotz: Über die Orgelkunst der Gotik	123
		M. Luther: Vorlesungen über d.	

	Sid.		Sid.
Hebräerbrief .....	47	<i>K. Skredsvik</i> : Den heliga mässan i Sverige .....	28
<i>Chr. Mahrenholz</i> : Die neue Orgel in St. Marienkirche Göttingen	142	<i>S. Städener</i> : Sju dagars andakt ..	47
<i>C. Nohrborg</i> : Luthersk psalmskatt	73	<i>O. E. Thuner</i> : Dansk Salmleksik- kon .....	70
<i>J. Roosval</i> : Romersk konst ....	79	<i>E. Wrangel</i> : Korstolarna i Lunds Domkyrka .....	60
<i>Th. Schrems</i> : Geschichte des greg. Gesanges in den prot. Gottesdien- sten .....	125		

#### B. MUSIKALIER

	Sid.		Sid.
<i>E. Axén</i> : Påsknatt .....	127	<i>J. Morén</i> : 12 nya motetter .....	126
<i>J. S. Bach</i> : Tre motetter .....	143	<i>N. O. Ruusted</i> : Tre psalmer .....	77
<i>L. Bergh</i> : 24 Koralforspil .....	124	— ” — 14 orgelkoraler .....	30
<i>S. Carlsson</i> : Kyrkokantat .....	77	<i>J. H. Roman</i> : Sinfonia di chiesa	174
<i>Homburger o. Wöldike</i> : Orgelmu- sik för gudstjenestebrug .....	124	<i>J. Rosenmüller</i> : Acht Begräbnis- gesänge .....	77
<i>H. Isaac</i> : Missa carminum .....	77	<i>H. Schütz</i> : Passionsoratorium ..	48
<i>O. Koppang</i> : Ved Orglet .....	142	<i>P. Vretblad</i> : Koralfantasi .....	78
Körsången .....	48,	Hymner och motetter ....	30, 77, 159
<i>H. Lindquist</i> : 30 preludier .....	159	Solosånger .....	159

#### MEDDELANDEN:

	Sid.		Sid.
Om Kyrkosångens Vänner 61, 64, 80, 127		Från Norge .....	64, 80, 178
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening .. 16, 31, 143, 174		Från Finland ....	16, 64, 95, 120, 174
Sveriges Kyrkosångsförbund 32, 96, 128, 143		Från Tyskland .....	64, 80, 96
		Lägre Organistexamen .....	95, 140
		Nya Orglar .....	95, 160
		Val .....	63, 80, 127, 143, 160

#### BILAGOR:

	Häfte		Häfte
<i>Evangelisk Tidsgärd</i> : Completo- rium på lördag .....	4	<i>Evangelisk Tidsgärd</i> : Böner för den dagliga andakten .....	11

**Tidskrift för Kyrkomusik och****Svenskt Gudstjänstliv**

Redaktionens adress:  
Bredgatan 14, Lund. Tel. 658.  
Postgiro 31495.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans  
Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 7.  
Tel. Norr 324 05.  
Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer  
den 15 i varje månad. För juli—augusti-  
numren dubbelnummer den 1 augusti.

Prenumerationspris: å posten, i bok-  
handeln eller direkt från förlaget: kr.  
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.  
Rabatt vid större annons och vid upp-  
repning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bland annat:

Domkyrkovicepastor A. Adell: Den gre-  
gorianska sången. — Kyrkoherde K.  
Peters: Söndrum: Tidegårdens restau-  
rering. — Recensioner. — Sammanträ-  
den. — Meddelanden.

Lediga tjänster, se omslagets 3:e sida.

## NORDISK NODESTIK & TRYKKERI SAMT LITOGRAFISK ETABL.

NIKOLAJPLADS 25 — KØBENHAVN — Tel. 3304 & 13057  
Telegr. Adr. Nodestikog.

Anbefalles i Herrar Förläggares och Kompositörers  
välvilliga åtanke vid behov av nottryck i förstklassigt  
utförande till billigaste pris.

*Mångårig leverantör till Sveriges största förlag.*

Skicka oss Edert manuskript och vi sända Eder omgående offert.

LÅT TRYCKA ALLA  
EDRA MUSIKALIER  
**I SVERIGE**



LÅT OSS BLIVA EDER SVEN-  
SKA LEVERANTOR AV ALLT  
SLAGS NOTTRYCK.

**BRÖDERNA LAGERSTRÖM**

Notstickeri och litografisk anstalt

Klara Södra Kyrkog. 14 STOCKHOLM.

Tel. N. 318 80.



## Den gregorianska sången.

*Knut Peters: Den gregorianska sången, Skriftserien Svensk gudstjänstliv. N:o 2. Diakonistyrelsens förlag, 1929, 3: 50.*

Anmälarerna av Knut Peters i höstas utkomna handledning i den gregorianska sången, tar medvetet och efter moget övervägande risken att för en gångs skull — den första i Tidskriftens historia — om ett recenserat arbete fälla omdömet: detta tillmöteskommer ett faktiskt behov och utfyller en förevarande brist. En överblick över läget just nu betyder omdömet riktighet. Vill man för övrigt göra en överblick över läget på den gudstjänstliga sångens område ger denna "kortfattade orientering i den gregorianska koralens liturgiska och musikaliska värld" den bästa hjälpen.

Den gregorianska sången är — erinrar oss Peters — icke någon obekant storhet för nutidens svenskar. Musiken till den svenska högmässans ordinarium sådan den föreligger i nu gällande Missale är till övervägande grad av gregorianskt ursprung. Vesperale 1914 har framdragit gregorianskt material för tidegudstjänsterna; 1925 års Vesperale bygger på ännu mera gregorianskt utpräglad grund; med uteslutande gregorianskt material arbeta de olika upplagorna av Evangelisk Tidegård. Gregoriansk sång tonar ibland oss. Ingen som har med gudstjänst i Sveriges kyrka att göra, kan undkomma den gregorianska sången.

Men ett rätt tillägnande av denna speciellt gudstjänstliga sång och ett rätt utförande därav lär icke kunna ske utan ett grundligt inträngande i dess väsen. Den gregorianska sången lever i sin egen värld: kyrkotonarternas, den följer sina egna lagar, vilka hava sin källa i den gregorianska sångens ursprungliga uppgift: att vara *gudstjänstlig* sång.

Med detta liturgiskt-praktiska behov av en handledning, som för in i

den gregorianska sången förmåler sig det allmänt musikhistoriska. Intresset även för den allra äldsta musiken är i stigande icke minst genom radions inverkan.

Det har veterligen icke funnits någon handledning i detta ämne här i Sverige tidigare för så vitt man icke vill gå så långt tillbaka som till Laurentius Petri och hans av trycket ännu endast delvis utgivna skrifter. Så mycket mera tacknämlig blir kyrkoherde Peters' bok. I all synnerhet som den framträder i en tid då det arbetas på återuppbyggandet av en liturgisk tradition. Kyrkoherde Peters undersökning ger huvuddragen för detta arbete. Vid dess utdanande måste självfallet aktgivivas på att den gregorianska sången till sitt väsen är gudstjänstlig musik, närmare bestämt liturgisk, vidare på den gregorianska sångartens särskilda lagar. Den som alltså vill deltaga i arbetet på uppbyggandet av den nya gudstjänstliga sångtraditionen måste med nödvändighet äga historisk skolning, enkannerligen liturgi-historisk men ock musikalisk utbildning även på kyrkotonarternas område. Till dessa krav må fogas de nationellt betingade: den gregorianska sångtraditionen måste nyskapas under noggrannt avlyssnande av det svenska språkets egen rytm, tonfall och accentförhållandet — här har mycket syndats —. I den mån sådant är möjligt torde icke allenast nationella skäl tala för en medveten anknytning till den svenska reformationstraditionen. Så mycket mera som dess främste representant: Laurentius Petri att döma av hans efterlämnade verk var en liturgiskt och musikaliskt väl skolad och bildad man.

Ett betydelsefullt led i uppbyggelsearbetet av denna liturgiskt-gregorianska tradition utgör K. Peters arbete. Han bevisar sig äga den grundliga beläsenhet inom liturgiens historia som kräves. Han är lika väl förtrogen med den allmänkyrkliga historien, som den speciella svenska. Ingenting av det som skrivits i fråga om den senare tyckes ha gått honom förbi. Ätminstone ingenting väsentligt. Hans sammanfattande översikt om den svenska utvecklingen efter reformationen torde kunna anses äga ett alldeles särskilt värde.

Icke heller den gregorianska sångens teori är honom främmande. Om detta avsnitt vågar dock anmeldaren icke något omdöme.

Av särskild betydelse är givetvis avdelningen om koralens musikaliska utförande. Här märker man att boken ej är enbart ett skrivbordsarbete, utan att den förbindelse med det levande livet, som i slika fall är en nödvändig förutsättning, föreligger i rikt mått. Anvisningarna betyga för den som övat denna sång, att de äro hämtade ur praxis och avsedda för praxis.

Fast kunskap om och stark kärlek till den gudstjänstliga sången sådan den av ålder framträtt under namn av Cantus gregorianus bär handledningen oförtydligt vittne om. Kunskap äger den att meddela, kärlek förmår den väcka. . De två äro till sist oundgängligt nödvändiga för pånyttfödelsen av den gudstjänstliga sången.

A. Adell.

## Tidegårdsgudstjänsternas restaurering.\*)

Aposteln Paulus talar i 1 Tim. 4: 5 om huru allt som av Gud blivit människorna givet kan helgas genom Guds ord och genom bön. Vilde vi söka den tanke som ligger bakom den gudstjänstform, som är känd under namnet *tidegård*, skulle vi näppeligen kunna finna den bättre uttryckt än genom dessa Pauli ord. Fornkyrkans fromma fäder, som lade grunden till dessa gudstjänsters ordning och medeltidens gudshängivna människor både inom och utom klostermurarna, som vidare utbildade och fullkomnade dem, vilde just med dem helga dagens olika stunder genom Guds ord och genom bön. De vilde följa apostelens maning: bedjen oavlåtigen. De vilde ha Guds ord till sina fötters lykta och till ljuset på alla sina vägar. Och därför att de kände styrkan i den gemensamma bönen och därför att de erfärit välsignelsen av ordets gemensamma hörande vilde de icke nöja sig med att bedja ensamma, var för sig, och med att ensamma meditera över de Herrens ord som de i sitt minne inpräntat, utan de vilde dagligen komma tillsammans omkring Guds ord och bönen. Så framväxte tidegården av sig själv ur detta hjärtebehov att känna dagens stunder fyllda av det gudomliga ordets och börens helgande kraft — samma hjärtebehov, åt vilket Wallin givit uttryck i den underbara versen:

Ack, låtom oss lova och bedja vår Gud  
 När stunderna växla och skrida  
 Så skola vi stärkas att hålla hans bud  
 Och vaka och tåligen lida.  
 Ja, låtom oss verka med allvar och flit  
 Så länge oss dagen förunnas.

\*

Tidegården är alltså koncentrerad kring de tvenne medelpunkterna: Guds ord och bönen. I ordet talar Herren till de sina och i bönen låta

\*) Föredrag hållet i Stockholms prästsällskap den 7 jan. 1931.

Herrens lärjungar sina önsknigar bliva kunniga inför Gud. Men härvid är det lätt att iakttaga att det finnes en bok i Skriften som på ett underbart sätt förenar dessa båda moment: Ordet och Bönen, nämligen Guds Ords egen bönbok, Psaltaren. Där talar Herren till sin församling, men på samma gång kan aldrig församlingen finna bättre ord, med vilka hon kan tala till sin Herre. Denna bok kom att intaga en särskild ställning i tidegården; den blev, kunde vi möjligen säga, ett slags tredje medelpunkt i tidegården. Meditationen i psalmodiens form blev rent av tidegårdens mest karaktäristiska del.

Vid psaltarens användning må vi därför först fästa uppmärksamheten. Man fördelade redan under den gamla kyrkans tid psaltarens 150 psalmer på de olika veckodagarnas gudstjänster. Man ville nämligen att hela psaltaren skulle genomgås i bönerna under loppet av en vecka. För Västerlandets del bestämmande blev i det väsentliga den uppdelning av psaltaren som Benedikt av Nursia upptog i sin klosterregel.

Likasom man ville att psaltaren skulle genomgås under loppet av en vecka, så ville man ock att den Heliga Skrift skulle genomläsas under loppet av ett år. Man började med Genesis på Septuagesima, från vilken dag man räknade kyrkoårets början, och fortsatte med Moseböckerna och Josua till 5 i Fastan. Då började man med lidandets profet, Jeremia, från vilken man under de tre sista dagarna i den stilla veckan övergick till Klagovisorna. Under tiden Påsk—Trefaldighetsdagen lästes Apostlagärningarna och de katolska breven. Under den första delen av trinitatis-tiden föredrogos Samuels-, Konunga- och Krönikeböckerna. Ordspråksboken, Predikaren och Höga visan lästes under augusti, Job, Tobie bok, Ester och Esra under september, Mackabeerböckerna under oktober, Hesekiel, Daniel och de mindre profeterna under november och Jesaias under adventstiden. Pauli brev slutligen förelästes under tiden från Menlösa barns dag till Septuagesima.

Vad den direkta bönen beträffar så var väl den i början tämligen fri. Småningom utbildades emellertid efter kyrkoårets tider lämpade böner för de olika dagarne och de olika gudstjänsterna.

Vad som utöver psaltaren, den övriga skriften och bönerna infogades i tidegården har mera utsmyckningens karaktär. Dit kunna räknas inledningsversiklarne, de övriga versiklarna, responsorierna och hymnerna.

De dagliga under tidegårdens namn sammanfattade gudstjänsterna voro till antalet 8: Matutin, Laudes, Prim, Ters, Sext, Non, Vesper och kompletorium. Matutinen bads under nattens långa timmar. Laudes var kyrkans lov till Herren vid morgongryningen,. Primen var morgonbönen före begynnelsen av det egentliga dagsarbetet. Ters, sext och non voro korta böner, av vilka man under dagens lopp styrkte sig till sin andliga mänskliga. Vespern var kyrkans lov vid aftonens inbrott och kompletoret slutligen den egentliga aftonbönen före nattens vila.

Av skäl som delvis äro lätt insedda, men som vi icke kunna gå närmare in på här, kom tidegårdens nyss antydda, sköna grundtankar att under medeltiden delvis förfuskas. Skriftens läsning fick alltmer tråda tillbaka. Längre skriftlektioner bibehölls blott i matutinen. I alla de

övriga tiderna krympte de samman till en eller annan vers, kallad "capitulum". Därtill kom bl. a. att en del av matutinens skriftläsningar ersattes av lektioner ur Martyrologiet.

Detta är i största korthet huvuddragen av tidegärdens utveckling ur textuell synpunkt. För vårt ämne är det dock nödvändigt att också kasta en blick på utvecklingen från musikalisk synpunkt.

Vi vända oss då återigen först till tidegärdens centrala del: psalmodien. Psalmerna föredrogos på enkla, fasta musikaliska formler, de s. k. psalmtönerna, av tvenne varandra avlösande körer, som omväxlande sjöngo var sin vers. Detta sångsätt kallades det antifonala, varav vi fått ordet antifoni, ungefär liktydigt med växelsång. Den ursprungliga betydelsen av ordet antifonein torde emellertid vara "sjunga i oktaver" och namnet skulle sålunda syfta på att de varandra avlösande körerna ursprungligen utgjorts av en manskör och en goss- eller kvinnokör. Inom parentes må anmärkas att denna växling förvisso måste anses som den ideala, fast den naturligtvis snart nog fick vika för växlingen mellan tvenne prästerliga körer.

Det kunde tyckas som om psalmodien skulle bliva tämligen enahanda och enförmig under hela kyrkoåret. För att så icke skulle bliva fallet var emellertid sörjt genom antifonerna, korta körsånger, till innehållet lämpade efter kyrkoåret, vilka inledde och avslutade varje psalm. Härigenom ställdes psalmodien på ett oförliknligt sätt in under kyrkoårets herravälde och psalmerna kommo s. a. s. att växla karaktär alltefter antifonerna. Blott ett ex. På juldagen inleddes Jungfru Marias sång: *Min själ prisar storligen Herren*, vilken lovsång sjöngs på samma sätt som psalmerna, med en antifon som i översättning lyder ungefär så: I dag är Kristus född: i dag är Frälsaren vorden uppenbar: i dag sjunga änglarne på jorden och ärkeänglarne fröjda sig: i dag jubla de rättfärdiga sägande: ära vare Gud i höjden, alleluja. — På långfredagen inleddes samma lovsång med antifonien: Då Han hade tagit ättikan, sade Han: det är fullkomnat, och han böjde ned huvudet och gav upp andan. — Det behöver icke sägas att lovsångens ord: *Min själ prisar storligen Herren* utlösa en helt annan stämning efter långfredagens inledningsord än efter juldagens. — Den medeltida tidegärdens antifonsystem hör utan tvekan till det djupaste och finaste som överhuvud taget kommit till utförande inom kristen liturgi.

Beträffande psalmodien må blott ytterligare tilläggas att de båda växlande körerna voro placerade på var sin sida framme i koret samt att antifonerna sjöngos av båda körerna tillsammans.

Även de bibliska lektionerna föredrogos enligt enkla musikaliska formler, olika former av de s. k. lektionstonerna. Detsamma gäller åtminstone delvis om bönerna, vilkas musikaliska formler kallas orationstoner.

Också versikeltonerna, de formler enligt vilka versiklarne sjöngos, voro i allmänhet mycket enkla.

Ett rikare musikaliskt inslag erbjuda däremot hymnerna. Här är det

fråga om verkliga melodier, av vilka somliga användes endast till en eller annan text, andra däremot brukades till ett betydande antal hymner.

Det enda verkligen rikt utsmyckade musikaliska momentet i tidegården är responsoriet, avsett att efterfölja den bibliska läsningen. Matutinens stora responsorier höra till de rikaste former som den greg. musiken över huvud har att uppvisa.

Av dessa korta antydningar framgår otvetydigt en sak, som jag är angelägen att särskilt framhålla: den musikaliska sparsamhet som i stort sett präglar tidegården. Överallt — utom möjligen i matutinens responsorier — har man ett starkt intryck av att musiken blott är en tjänarinna åt ordet, blott s. a. s. vill ge mera eftertryck åt ordet. Den uppträder aldrig självständigt, aldrig för sin egen skull. Den är aldrig angelägen att framhäva sig själv. Och detta är som sig bör: ty tidegården är ordets hörande och bön och icke konsert.

Härmed är den medeltida tidegårdens grundritning ur såväl textuell som musikalisk synpunkt skisserad och detta torde få anses vara en nödvändig förberedelse till frågan om tidegårdsgudstjänsternas restaurering. Innan man nämligen skall restaurera något bör man ju hava någon aning om vad man skall restaurera. När det gäller tidegården ser det emellertid mycket ofta ut som om man ansåge sig fritagen från en sådan skyldighet. En hänvisning till vad som under de senaste åren förekommit under namn av vesper är mer än tillräckligt för att bestyrka detta påstående.<sup>1)</sup> Det är nu förtiden icke ens blott kyrkan som anordnar "vesprar" utan också de frireligiösa samfundens älska denna numera väl klingande beteckning. Och det behöver knappast sägas att de flesta av dessa s. k. vesprar knappast hava något mer gemensamt med tidegården än det stulna och missbrukade namnet. Jag har därför varit angelägen att i den mån tiden har medgivit det meddela de allra väsentligaste dragen av den medeltida tidegårdens utgestaltung för att få den riktiga utgångspunkten för det följande. Ty det synes mig axiomatiskt, att om man skall restaurera tidegården bör utgångspunkten vara tidegården och icke den nutida publikens krav på musikalisk aftonunderhållning. Finner man därvid att tidegården är ohjälpligt föråldrad, må man låta den ligga, men man bör ha så pass mycken hänsyn för ett stort minne, att man icke stjälar dess namn som skylt för allt möjligt gottköpskram. Det nuvarande bruket av namnet vesper på likt och olik tittna om ungefär lika fint bildad smak som om en enklare nutida kubistisk målare utgäve sina figurer för klassisk konst.

Innan vi övergå till frågan om tidegårdens restaurering måste dock ännu ett spörsmål upptagas: Är från vår svenska, evangeliska kyrkas ståndpunkt tidegården värd beaktande? Är den icke fallen med reformationen och måste man icke vädra katolicerande tendenser i ett arbete för dess återupplivande? Det kan omöjligen förnekas att sådana tanke-

<sup>1)</sup> Till förebyggande av missförstånd vill jag uttryckligen betona att jag härmed *icke* åsyftar 1914 och 1925 års Vesperale utan de ofta förekommande, på fri hand sammanställda s. k. vesparne.

gångar icke sällan möta en även inom högt bildade kyrkliga kretsar. Och då är det ju mindre underligt om från profant håll arbetet på tidegårdens restaurering ofta misstänkliggöres med dylika skäl.

Att inför en för skäl mottaglig publik försvara tidegården i detta stycke är numera en vida lättare uppgift än förr. Det yppersta tänkbara vapen för en tidegårdens försvarare har framräckts av den kände forskaren Nat. Franzén i hans arbete: *Sveriges första evangeliska gudstjänstordning*. Att arbetet fått en i hög grad missvisande titel behöver i detta sammanhang icke bekymra oss. Innehållet är i varje fall lika intressant.

Bland den svenska evangeliska kyrkans fäder intager Laurentius Petri, Sveriges förste evangeliske ärkebiskop och den svenska kyrkans högste styresman under hennes mest kritiska halvsekel ett av de allra främsta rummen. Och Fransén har nu funnit och framdragit en av Laurentius Petri författad redogörelse för vad han anser böra bibehållas av den gamla tidegården, och det är sannerligen icke litet. Laurentius Petri vill se bevarad hela kyrkoårets tidegård i vad som rör matutin, laudes, vesper och kompletorium. Blott en del förkortningar i de alltför långa gudstjänsterna anser han önskvärda; att han däremot ville ha de flesta helgonofficierna strukna säger sig själv. — Laurentius Petris ställning till tidegården — den uppfattning som sedan går igen i Svenska Kyrkans enda symboliska bok av inhemskt ursprung — 1571 års kyrkoordning — visar bättre än något annat, att tidegården icke är något för den svenska kyrkan väsensfrämmande. Att utförligare gå in på denna fråga förbjuder emellertid tidens knapphet.

Men kan det, trots den hedersplats som tidegården genom 1571 års K. O. kommit att intaga vid fixeringen av den svenska kyrkans beaktelse, anses lämpligt att återupptaga den? Lämpa sig icke modernare gudstjänstformer, skapade mer eller mindre "aus der Tiefe des Bewusstseins", mera för vår tid? Därpå kan kanske utan vidare varken svaras ja eller nej: Svaret torde helt och hållet bero på den uppgift som man ställer för dessa s. k. bigudstjänster.

För mången torde dessa gudstjänster huvudsakligen te sig som festgudstjänster, avsedda att celebrera fosterländska eller kyrkliga festdagar. Ser man bigudstjänsternas uppgift från denna, visserligen berättigade men dock trånga synpunkt, torde det vara ganska naturligt, om man föredrager en modern gudstjänstform. Vid dylika tillfällen samlas ju en massa människor med föga förståelse för gudstjänstens djupare väsen och av människor som endast eller huvudsakligen uppmuntra kyrkorummet vid dylika festliga tillfällen kan man icke påräkna den religiösa inställning som tidegården kräver.

Andras uppfattning av tidegårdens uppgift torde kunna uttryckas med ordet *aftonunderhållning*. De anse sig förpliktade att då och då styra till med något i sin kyrka som kan samla lite folk. Tiden kräver detta. Att de som betrakta bigudstjänsterna från denna tarvliga synpunkt måste föredraga moderna gudstjänstformer är självklart.

Man kan emellertid se dessa bigudstjänsters uppgift ur en vidare och

djupare synpunkt, nämligen den urgamla att med dem dagens stunder skola helgas genom Guds Ord och bön. Därmed upphöra de att vara lösryckta företeelser som både festgudstjänsten och aftonunderhållningen. De försätts i stället in i ett större sammanhang och bliva leder i ett organiskt helt.

Redan nu finnes ju kyrkor där daglig morgonbön förrättas. Huruvida det ock finnas några där daglig aftonbön hålles är mig visserligen obekant. Men det vore väl icke ett alltför djärvt önskemål att uttala att daglig både morgon- och aftonbön hålles åtminstone i någon eller några kyrkor i de större städerna. Numera hållas ju ock årligen en stor mängd mer eller mindre religiöst betonade kurser och konferenser, vid vilka dagliga morgon- och aftongudstjänster hållas. Och hos många enskilda finnes förvisso ock en önskan efter fast ordning för de dagliga bönestunderna. Med andra ord: kyrkan behöver en bönbok, som kan tjäna både den offentliga och den enskilda gudstjänsten, en bönbok som, för att tala med Wallin, kan vara allom allt.

Se vi frågan om bigudstjänsterna ur denna vidare synpunkt, så torde vi först nödgas erkänna att alla moderna vesperchemata svika oss. Ingen människa torde önska en modern s. k. vesper upphöjd till daglig gudstjänstform. Här erbjuder sig osökt tidegården. Den har just varit vad vi söka, nämligen en daglig gudstjänstform, och vad är då naturligare, när vi söka en daglig gudstjänstform, än att vända oss till denna gamla beprövade. Här föreligger en bestämd ordning, en fast tradition, ett snart sagt outtömligt rikt material. Och här är alltid texten det primära, det väsentliga, som den måste vara i all verklig gudstjänst, och musiken är blott en tjänarinna, vars tjänster med tacksamhet mottagas där de erbjudas, men som också kunna undvaras. I de moderna vesperarne är det ju tvärtom. Musiken är huvudsaken och texten en mer eller mindre undanskjuten bisak.

Den närmaste uppgiften vid tidegårdsgudstjänsternas restaurering måste därför bli av textuell art. Det gäller att åstadkomma en textbok — eller hellre: bönbok — innehållande efter fasta schemata byggda dagliga gudstjänster för hela året, med efter kyrkoåret växlande karaktär. Antalet dagliga gudstjänster kan däremot diskuteras. Laurentius Petri ville se fyra. Detta är kanske för nutida behov onödigt stort.

Emellertid skall genast påpekas att denna textuella uppgift på inga villkor kan få lösas för sig. Utan, då bönboken skulle användas icke blott vid den enskilda andakten utan även ock i första hand vid offentlig gudstjänst, måste samtidigt den musikaliska uppgiften, lösas, nämligen att till dessa texter ordna lämplig musik.

Dessa båda huvudgrundsatser för arbetet på tidegårdens restaurering, synas mig böra kompletteras med följande.

1) Psalmodien, Guds Ord och bönen böra fortfarande få utgöra de enda väsentliga delarne i tidegården.

2) Musiken bör här lika väl som i mässan vara enstämmig och gregoriansk. Den flerstämmiga sången har alltid mera prägeln av något extra-



ordinärt, något tillfälligt. Tidegården bör däremot betraktas såsom något ordinarie. Detta hindrar emellertid icke att likasom en flerstämmig hymn vid vissa tillfällen kan sjungas i högmässan så bör ock en sådan hymn kunna sjungas vid tidegården, men då före den egentliga tidebörens början.

3) Predikan bör icke förekomma inne i tidegården, men må gärna föregå den.

4) Om svensk psalmsång gäller detsamma. Den bör icke förekomma inne i tidegården men må gärna föregå och efterfölja den.

Det synes mig angeläget att framhålla detta att man icke bör tillmötesgå de vanliga önskemålen rörande infogandet av predikan, flerstämmig sång och sv. psalmer i tidegården. Ty därmed bröte man isönder ett skönt konstverk. Vem skulle komma på den idéen att lägga in en liten predikan, några hymner (t. ex. Vida kring jorden, I himlar sjungen o. a. d.) samt några församlingssånger i en av Bach's passioner för att göra dem mera omväxlande och njutbara?

5) Tidegårdens gamla ordning bör så vitt möjligt bevaras. Klåfingriheten bör vara bannlyst vid Tidegårdens restaurering. Blott där verkliga, allvarliga skäl äro för handen böra avvikelser från den gamla ordningen förekomma. På några sådana punkter vill jag fästa uppmärksamheten.

a) Någon omväxling av inledningsversiklar torde få anses önskvärd. Förebild erbjuder här *Laudes*, där *Domine in adjutorium* föregicks av en annan versikel, som i viss utsträckning växlade efter kyrkoåret.

b) Psalmernas antal torde i allmänhet böra förminska. Detta är ett krav som redan Laurentius Petri uppställer och som nu måste anses ännu mera berättigat än då. Landes-psalmernas antal var t. ex. enligt den gamla ordningen fem. Laurentius Petri vill inskränka dem till en eller två, varvid dock bör ihågkommas att han tänkte sig *Laudes* omedelbart föregången av matutinen. — Det är emellertid icke nog med att psalmernas antal behöver inskränkas, även deras längd torde icke sällan behöva begränsas. En psalms längd bör nog endast undantagsvis överskrida 10 à 12 verser. Likasom en och annan psalm helt och hållet bör undvikas därför att den för att rätt uppfattas kräver särskild kännedom om gammaltestamentliga tankegångar, så finnas ock i annars lämpliga psalmer en eller annan vers om vilken detsamma gäller. Sådana verser böra då förbigås.

c) Bibellektionerna böra utökas så att vid varje gudstjänst åtminstone ett sammanhängande stycke, en perikop, föredrages. Dessutom torde bibeltexterna böra föredras genom vanlig läsning.

d) Vid böneavdelningens utformande bör förvisso även kyrkans yngre böneskatt finna beaktande vid sidan av den äldre. Även bönerna torde i regel böra föredras i vanlig lästön.

Huru skulle då de efter dessa principer restaurerade tidegårdsgudstjänsterna komma att ta sig ut?

Samtliga skulle de börja med ett eller annat par inledningsversiklar samt avslutas av en böneavdelning med åtminstone i regel *Benedicamus* och alltid *Välsignelse*.

I *Matutinen* skulle efter inledningsversiklarne ps. 95 (det s. k. Venite) följa, utförligt enligt sina gamla melodier med sin särskilda antifon, det s. k. *invitatoriet*. Den uppmaning till Herrens lov som innehålles i Venite efterkommes därefter i den efter dagens plats inom vecka eller kyrkoår växlande hymn som nu skulle följa. Därefter skulle följa 1—3 psalmer ur Psaltaren, antifoniskt utförda. Sedan komma 1—3 läsningar ur Skriften, åtföljda av var sitt *responsorium*. Det sista responsoriet kunde ersättas av *Te Deum*. Till sist komme den förut nämnda böneavdelningen.

Härtill vill jag blott anmärka att enligt den medeltida ordningen förekommo på sön- och högtidsdagar i matutinen vanligen 9 läsningar, av vilka tre i regel voro hämtade ur kyrkofädernas skrifter. Den tanken att också låta kyrkans röst i hennes klassiska dokument komma till tals synes värd att bevaras. Detta kunde ske antingen så att någon lektion ur Skriften ersattes av ett stycke ur kyrkans klassiska uppbyggelse-litteratur eller också så att varje läsning finge bestå av först en bibeltext och i omedelbar anslutning därtill en kortare utläggning ur någon av kyrkans fäder. Särskilt för det enskilda behovet av bönboken skulle dessa stycken ur kyrkans klassiska uppbyggelse-litteratur bliva till stor nytta.

Så komma vi till Laudes och Vesper, som i stort sett följa samma schema. Efter inledningsversiklarne skulle följa 1—3 psalmer, en bibellektion samt en hymn, växlande efter samma grunder som vid matutinen därefter i Laudes *Benedictus*, Zacharie lovsång, och i Vespern *Magnificat*, Jungfru Marie lovsång, samt till sist i båda böneavdelningen.

Kompletoriet kunde lämpligen börja med en kort syndabekännelse. Efter inledningsversiklarna skulle så komma en psalm. Därefter en bibellektion med efterföljande kort responsorium samt hymn och Nunc dimittis eller Simeons lovsång, samt slutligen böneavdelningen.

Önskvärt vore nog ock att en kort tidebön medtoges, avsedd att utföras under dagens lopp, bildad i anslutning till ordningen för ters, sext och non. Den skulle få följande utseende: inledningsversiklar, hymn, en psalm, bibeltext med kort responsorium, böneavdelning. \*)

Sådana tidegårdsgudstjänster äro naturligtvis icke några klämmiga "Festgottesdienste" utan innerliga bönegudstjänster. Vilka av dessa gudstjänsttyper som bäst motsvarar den kristna gudstjänstens innersta väsen lämnar jag åt mina åhörarens egen smak att avgöra.

Den tränga ram som den för ett föredrag utmätta tiden utgör förbjuder mig att ingå på de musikaliska detaljerna. Jag inskränker mig till att än en gång betona att musiken måste vara konsekvent gregoriansk och att den gregorianska musiken måste vara korrekt behandlad. Därmed skall dock icke förnekas att man för att ge en eller annan enstaka högtidsgudstjänst av något mera ovanlig och festlig karaktär kan i densamma inlägga en flerstämmig sats. Huvudsakligen bleve det väl *Benedictus* och *Magnificat* samt hymnerna som kunde tänkas så behandlade. Uttryckligen må

---

\*) För närmare detaljer hänvisas till förf:s arbete: Den gregorianska sången, (Stockholm 1930) s. 110 ff.

emellertid betonas att ett dylikt förfaringssätt betänkligt äventyrar tidegårdens innersta karaktär och absolut måste betraktas som undantagsfall.

Vad tidegårdens utförande beträffar vill jag blott framhålla att den nu vanliga växlingen i psalmodien mellan liturg och kör är mycket otillfredsställande. Psalmodien bör i stället enligt det förut omtalade medeltida bruket utföras av tvenne ungefär jämnstarka körer. Först då komma dess ädla linier fullt till sin rätt.

Till sist må ytterligare en fråga upptagas till behandling. Hurudan skulle en sådan bönbok, som här skisserats komma att ta sig ut i praktiken? Skulle den icke bliva en mycket stor bok och en mycket dyrbar bok?

När man söker efter en praktisk uppställning för en dylik bok torde det rimligaste vara att till förebild taga den bok som av ålder innehållit kyrkans tidegård, *Breviariet*. Och jag vill nu i korthet antyda, huru en i anslutning till det medeltida breviarier uppställd, svensk bönbok, innehållande tidegårdsgudstjänster för hela året, skulle komma att te sig.

Bönbokens första avdelning skulle vi ju kunna kalla *ordinarium*. Där skulle meddelas den normala gången av dagens särskilda gudstjänster samt sådana texter som aldrig växlade utan hela året vore desamma t. ex. Benedictus, Magnificat och Nunc dimittis. Även en del texter som endast växlade ett mindre antal gånger under året kunde lämpligen föras hit.

Bönbokens andra avdelning kunde med fördel gå under det gamla namnet *Psalterium*. Denna del borde innehålla ett lämpligt urval av Psaltarens psalmer, fördelade på en veckas gudstjänster. Dessa psalmer skulle då komma till användning, när icke i nästa avdelning för någon dag särskilda psalmer vore utsatta. Till varje psalm skulle meddelas en antifon, avsedd att användas alltid, då icke särskild antifon vore i nästa avdelning utsatt. Ville man åstadkomma större omväxling kunde till varje psalm två eller flere antifoner meddelas som då kunde komma till utförande under olika tider av året. I de svenska medeltidsbreviarierna var t. ex. det vanliga antalet antifoner två, en för vinterhalvåret och en för sommarhalvåret.

Även för den tredje avdelningen kunde lämpligen det gamla namnet bibehållas: *Temporale* eller *Proprium de tempore*. Här skulle för varje dag under året angivas de stycken som borde komma till utförande endast den dagen eller endast under en kortare tid av året t. ex. julhögtiden. Här skulle man alltså finna läsestycken ur bibeln och kyrkofäderna för varje dag. Vidare t. ex. antifoner för alla högtidsdagar, psalmer för sådana högtidsdagar på vilka särskilda sådana vore önskvärda; de efter kyrkoåret växlande hymnerna, responsorierna o. s. v.

Storleken av en sådan bok behöfve icke verka avskräckande. Under förutsättning att de för läsning avsedda bibeltexterna och styckena ur kyrkofäderna icke intrycktes torde c:a 400 sidor medelstor oktav vara tillräckliga. Och den gregorianska musiken till detta väldiga textmaterial torde icke behöva höja sidantalet med mera än 150—200 sidor. Naturligtvis förutsätter denna beräkning att psalmtonerna icke avtryckas särskilt för varje psalm, vilket är fullständigt onödigt för en gregoriansk sång

någorlunda övad kör, blott man med tecken i psalmtexten utmärker var mediatio och punctum skola inträda. För nybörjarnes räkning kan ju lätt musiken till ett mindre antal gudstjänster tryckas ut fullständigt på hittills brukligt sätt.

Med denna ordning kunde lätt också ett annat viktigt önskemål vinnas, nämligen åstadkommandet av en liten textbok innehållande ett urval av festernas vespergudstjänster och en eller annan matutin vilkas texter fullständigt meddelas. Dessa gudstjänster bleve väl de som mest komma till utförande i församlingarna. Därmed voré den svåra frågan om textblad för församlingsmedlemmarna löst.

Att åstadkommandet av en sådan bönbok skulle kräva mycket arbete och att många svårigheter måste övervinnas, innan den låge färdig är visst. Men att inga oöverstigliga hinder skulle möta är lika säkert. Och kommer den till stånd skulle Svenska Kyrkan vara ägare av en bönbok, som säkerligen alla evangeliska kyrkor komme att avundas henne.

*Knut Peters.*

## Recensioner.

*K. Skredsvik. Den heliga mässan i svenska kyrkan. Uppsala 1930.*

Det är icke här avsikten att lämna ett något försenat bidrag till den het-siga tidningspolemik, till vilken denna lilla skrift givit anledning. Man har anledning att hoppas, att risken för en upprivande kyrkostrid undanröjts genom kyrkoherde S:s offentliggjorda förklaring, varigeno mhan återkallat vissa obalanserade yttranden. Bakom denna förklaring spårar man med tacksamhet en vidsynt och faderlig stiftledning. Emellertid kan det icke anses opåkallat att det förslag till mässordning som av S. framlagts, blir föremål för prövning som ett rent liturgiskt dokument. Helst skulle jag därvid förbigå förf:s inledning och kommentar med dess förhastade och delvis i hög grad anstötliga omdömen om värdefulla och omistliga moment i den svenska kyrkans andliga arv. Tyvärr är detta icke helt möjligt, då det liturgiska utkastet icke kan bedömas utan hänsyn till de bärande tankar som i inledningen och tillägget av förf. utföras. Hade hans syfte varit endast att vinna en fastare anknytning till den äldsta kyrkans guds-

tjänster och därmed starkare accentuera de i egentlig mening katolska, det är allmänkyrkliga drag, som den svenska kyrkans ordning bevarat, hade han kunnat påräkna att mötas med sympati från vida kretsar. Nu är hans syfte ett helt annat. Han har så starkt påverkats av romersk åskådning, att hans syn på den kristna gudstjänstens historia blivit trång och ensidig. Han ser i mässan endast offerhandlingen — men både fornkyrkan, ja, även i den romerska medeltidskyrkan fanns det mycket annat. Vad han egentligen menar med mässooffret, som ju alltjämt också inom den romerska kyrkan kan tolkas på ganska olika sätt, torde han knappast själv veta. När han talar om att ritens måste utföras "riktigt", synes han snarast tendera till trängsta, från evangelisk synpunkt mest ohållbara av de tolkningar, som inom den romerska kyrkan äro möjliga. Han står här främmande också för den religiöst fördjupade fattning, som den liturgiska rörelsen målsmän inom och utom benediktinerorden, sökt hävda. Hans tal om alla partier, "absolut nödvändiga för ritens fullkomliga utfö-

rande" leder tanken till Jajurveda snarare än till evangeliet eller fornkyrkan.

När han skall fastställa den "rik-tiga ritens" innehåll, låter han sig själv ledas av de "estetiska eller privat-dogmatiska synpunkter!!, som han i inledningen velat bannlysa. Det är svårt att upptäcka varför han annars som sin förnämsta källa vid sidan av den svenska handboken valt just den romerska mässan. Urvalet ur denna är också bestämt av det personliga godtycket. Ännu svårare är det att upptäcka några objektiva skäl till att ett så apokryfiskt aktstycke som "Liberala Katolska Kyrkans" mässritual använts som hjälpmedel till den svenska ritens nödtorftiga upplappning. Om Röda boken vill jag ej tvista med förf. — även om den är ett mycket anfäktbart aktstycke och måhända varit till större skada för en kontinuerlig utveckling av vår högmässa än något annat förslag, är den förvisso ur liturgisk synpunkt kyrkoherde S:s verk oändligt överlägset. På det hela taget hör S. till de reformatorer, som just i sin strävan att nå fram till något verkligt objektivet visa sin obotliga subjektivism.

Det är svårt att finna någon annan ledande princip än ett nyckfullt personligt tycke i det hela. Varför annars börja med begynnelseorden till Olaus Petri's inledningsallokation, men däri infoga talesätt, som äro Olaus Petri helt främmande? Varför annars därtill foga som syndabekännelse enbart "Gud var mig nådig", följt av en till formen mildt romaniserande avlösningsformel? Varför annars uppta den romerska *Introitus* på Heliga Trefaldighets söndag — utan någon antydning om möjlig variation? Något sällsamt ter det sig också att fråntaga prästen även begynnelsen av "Ära". Och när man nu en gång börjat reformera baklänges, varför icke låta det fullständiga *Laudamus* åtminstone skymta som en möjlighet? Synnerligen omotiverat synes det däremot vara att försöka återinföra det romerska offertoriet — detta har sitt historiska intresse som en relik efter det gamla gåvooffret. Dess organiska fortsättning är kollekten — som väl kunde starkare framhåvas än nu exempelvis genom någon motsva-

righet till den anlikanska mässans offeroriespråk. Däremot måste man fråga sig, varför varje antydning om predikan som ett moment i mässan saknas. Här förefaller det som om den senaste romerska medeltidskyrkans exempel hade synt förf. mer efterföljansvärt än martyrkyrkans.

Som prefationsbön har vårt nuvarande första alternativ använts. Här skulle vida moderatere reformatorer än förf. gärna se, att man kunde återgå till variabla prefationer *de Tempore*. Till Olaus Petri's prefation knytes på ett ganska klumpigt sätt den gamla övergången till *Sanctus*: "Därför med änglar och ärkeänglar etc." Att *Sanctus* återfår sin ursprungliga plats, är riktigt. Men anser förf., att den översättning av det urgamla *Hosianna*, som vi ha som ett arv från upplysningstiden, hör till de partier, som äro nödvändiga för "ritens riktiga utförande"? Konsekrationsbönen är ett godtyckligt kompilat ur den romerska kanon. Här kunde givetvis fruktbärande uppslag till en i sann mening katolsk nattvardsbön hämtats från fornkyrkan. Det är emellertid nöjsamt att iakttaga, att förf. visar sig som en god protestant genom det — f. ö. ganska omdömeslösa — sätt varpå han handskas med den romerska kanons visserligen i sig själv rätt osammanhängande bönekomplex. En onödig smaklöshet är upptagandet av de romerska tilläggen till instiftelseorden. Om man som förf. vill bevara dessas relativa anknytning till föregående bön är det givetvis meningslöst att skilja relativpronominet från sitt korrelat genom ett "Amen". Att i slutavdelningen stryka *Benedicamus* och *Halleluja*, som dock ha anknytning till den medeltida mässan och i vår gudstjänst höra till levande partierna, men i stället släpa med *Ite missa est* (på latin!) och det andra evangeliet (Joh. 1: 1—14), en av de senaste medeltida utväxterna i den romerska mässan, visar ytterligare hans liturgiska tafatthet.

Över huvud skulle det icke skada, om den som känner sig manad att "göra" liturgier, först sökte skaffa sig nödiga insikter i liturgi. Dilettantmässigt hopgjorda förslag som det föreliggande äro i hög grad ägnade att bringa det allvarliga liturgiska arbe-

tet i misskredit och kunna därigenom bli till stor skada för vårt gudstjänstlivs sunda utveckling.

*Yngve Brihøth.*

*N. O. Raasted: 18 Orgel-Choraler, op. 58, Hansens förlag, är en samling, värd den största spridning. Det är ytterst sällan man numera får i sin hand ett preludiehäfte, där respektive koralmelodier blivit föremål för en så pietetsfull behandling som i det föreliggande. Här om någonsin kan man tala om stil. Raasted öser djupt ur de klassiska källorna. Hans kontrapunktiska kunnande imponerar såväl i till synes obetydligaste tvåstämmiga sats som i koralbearbetningar av bredare läggning.*

Alla koralförspelen äro så skrivna, att de kunna utföras på en manual. De två- och trestämmiga kunna med fördel spelas på två manualer, för de trestämmigas vidkommande, så, att överstämmorna utföras på man. II och understämman på man. I (ev. med 16' och 8'). Åtskilliga trestämmiga satsler lämpa sig väl för manual och pedal och utgöra liksom häftet i sin helhet ett förträffligt studiematerial för organistelever.

*W. Å.*

#### *Hymner och Motetter.*

I den prisbilliga serie av kyrkliga hymner och motetter för blandad kör, som Diakonistyrelsen håller på att utge har under de sista månaderna en ganska betydlig samling nya saker utkommit. Med nya menas dock givetvis icke att de icke förut funnits tillgängliga här i vårt land, det mesta är förut känt och väl känt. Särskilt till julhelg och nyårshelgen utkom i detta bekväma format en del kända saker: för advent: Palmers: Trösten mitt folk, Neander: Var välsignad, Gastoldis: I dig är fröjden — den sista utmärkt väl översatt — Julen har försetts med några mycket bekanta sånger: Helga natt, Ära vare

Gud av Josephsson och Grell: Folket som vandrar i mörkret, detta är ju magert. Nyråsskiftet har tilldelats några större och delvis värdefullare ting: Stein: Herre, när dig jag haver Bellermann: Sjungen till Herrens ära, Förnya du vårt sinne i en förträfflig sats av J. S. Bach. Lіндеgrens: Gud, du av inga skiften vet. O. Blom: Vårt hjärta lyfta vi till dig. Till Epifanis har Anrep-Nordin givit en ny version av trettondedagstjännans psalm.

Det sista fånget av körsånger för kyrkligt bruk omfattar passionstiden. Här återfinnes Hasslers: Se vi gå upp till Jerusalem. F. Roselli Adoramus, en gammal bekant, förut tillskriven Palestrina; Calvisius: O du vår Herre Jesu Krist, Lik Petrus jag på villans stig: en koralmelodi från 1500-talet i arrangemang av J. Christopher Bach; Schein: Måste ock av törnen vara i den ursprungliga melodiken och rytmiken och i Moréns harmonisering, Lindegren: Din synd o värld besinna, samt Joel Blomqvist: Tålig, stilla, en verkelig pärla ur den nyss avlidne sångarens oerhört omfattande produktion. För botdagen föreligga J. Jeep: Min synd, o Gud, Saint-Saëns: Gud, var mig nådig, Lindegren: O Gud vem skall jag klaga, och Carl Bohlin: Herre, dig i nåd förbarma. Långfredagens aftonsång erbjudes körkoralen: Ditt lidande har nått sitt slut i Moréns sättning, och för begravning synes Widemans: Ack i döden skall min anda, vara avsedd.

För Marie Bebådelsedag äro avsedda: Arcadelt: Hell dig, benådade, och jag höll på att säga naturligtvis: Gounods kvartettmässiga: Hell, Maria ej förfäras. En nyhet till sist: Otto Olssons: När skall den tallösa hedninskara för missionsfesten.

Man vågar hoppas att den livaktighet som dessa nytryck betyga dels skall fortvara dels måtte besvaras med ökad efterfrågan av sångarnas ledare. För visso vore det klokt och tjänligt att varje körledare för kyrkans arkiv abonnerade på denna serie och omedelbart finge varje nytryck sig tillsända.

*A. A.*

## Sammanträden.

*Sveriges Organist- och Kantorsföreningens Centralstyrelse.* Centralstyrelsen för Sveriges Allm. Organist- och Kantorsförening hade sammanträde i Stockholm den 2—5 januari.

Närvarande voro samtliga ledamöter.

Ansvarsfrihet för det gångna räkningsåret hade beviljats av samtl. 12 stiftföreningar. Till revisor omvaldes M. Krän och H. Dahlgvist, båda i Sparreholm med H. Olbers i Kågeröd och C. Lindberg i Barsebäck som suppl.

Sekr.- och kassaförvaltarearvodet för 1930 anslogs av samtl. föreningar till 300 kr.

Till föreningarnas avgörande hade utsänts frågan om tillsättande av ett ombud för varje stift som hade att följa annonseringen av lediga kyrkomusikertjänster. Två föreningar hade avslagit frågan. Sju föreningar ansågo att ett ombud borde väljas för en tid av tre år. Centralstyrelsen hemställer därför, att resp. stiftsföreningar välja ombud för denna tid. Kostnaderna för ombuden skola bestridas av resp. föreningar. Stiftsföreningarna skola till Centralst. ingiva valresultat. Ombuden ha att från Centralst. motse riktlinjer för sin verksamhet.

Arbetsutskottet fick i uppdrag att genom sekr. till landets kyrkomusiker utsända i o. f. insamlade av instämmande underskrifter den förut beslutade protesten mot de kyrkligt mindervärdiga melodierna. Arbetsutskottet består av hrr Sjöberg, Granér och Brodin med Ahlén som suppl.

Beslöts att hos radiotjänst göra framställning om sådan anordning av de kyrkomusikaliska programmen att större utrymme lämnas åt kyrkl. kör-sång.

En tillämnad uppvaktn. hos ecklesiastikministern måste inhiberas på grund av dennes bortovaro. Arbetsutskottet fick i uppdrag att hos vederbörande göra framställning om att sådan ändring av kommunallagarna må komma till stånd att kyrkomusici må erhålla valbarhet i kyrko- och skolråd. Ävenså erinra om vederbörandes

förut avgivna löfte om överarbetning av 1920 års lagförslag.

Ang. det tillämnade utgivandet av en samling flickhymner meddelades, att kompositioner hade börjat inkomma, och vore det troligt, att arbetet skulle vara utfört under året.

Till stiftsföreningarna utsändes följ. fråga: Vilka åtgärder kunna vidtagas för att i skolorna vinna ökat utrymme för den kyrkliga sången? Centralstyrelsen ville särskilt fästa uppmärksamheten på den förbistring, som allt fortfarande råder i landet trots förefintligheten av den nya koralboken. Samt ville ånyo som sin mening hävda att i rikets seminarier och skolor skall 1921 års koralbok komma till användning. I Svensk Författningssamling n:o 592 av den 12 sept. 1921 heter det: Då Vi nu låta från trycket utgiva ny koralboksupplaga för 1819 års psalmbok, vilja Vi härmed godkänna nämnda koralboksupplaga såsom koralpsalmbok för svenska kyrkan, att från och med nästkommande första adventssöndag, som inträffar den 27 november 1921, användas vid den allmänna gudstjänsten och andra heliga förrättningar; dock med rätt för församling vars kyrkoråd så beslutar, att använda den nuvarande koralboken intill första adventssöndagen 1922.

Lämnades vissa meddelanden om inkomna kollektmedel. Från tvenne stift hade ej redovisning ingått, men förmodades det, att kollekten i sin helhet skulle komma att uppgå till omkr. 15,000 kr. Beslöts kungöra om utdelande av understöd.

Centralstyrelsen biträdde Kyrkosångsförbundets Centralråds förslag om att nästa kyrkosångsmöte förläggas till Uppsala år 1933.

Angående det pågående arbetet med preludiesamlingen meddelades det från komittén för densamma, att preludier hade ganska sparsamt inkommit, varför utgivandet fördröjts, men var det kommitténs mening att samlingen skall utkomma under året.

Nästa sammanträde hålles i Stockholm den 2 och 4, event. även den 5 jan. 1932.

## II.

Sveriges Kyrkosångsförbunds Centralråd sammanträdde i Stockholm den 7 och 8 januari under ordförandeskap av kyrkoherde Allard. Närvarande voro ombud för samtliga anslutna förbund utom Luleå stift. Räkenskaper-na för höstens kyrkosångsmöte fram-lades. För planläggande av kyrko-sångsmötet i Uppsala 1933 tillsattes en programkommitté, bestående av musikedirektörerna Colleen, Uppsala, Lindkvist, Västerås och Cederwall, Norrköping. Programförslag skola snarast insändas till dir. Colleen. För att ordna körledarkurser tillsattes en

kommitté av docent G. Lindberg och direktör H. Colleen. Rikskollekt för Centralrådets verksamhet skulle an-sökas om. Ävenledes behövde frågan om förbundets anslutning till Svenska Kyrkans bildningsförbund ytterligare utredas och de olika stiftsförbunden tillfrågas om deras ställning till sa-ken. 2 serier skioptikonbilder över Bach skulle inköpas och ställas till körledarens förfogande. Till arbets-utskott för år 1931 valdes: kyrkoher-de F. M. Allard, ordförande; musik-direktör H. Colleen, v. ordförande och kassaförvaltare och pastor L. Lindha-gen, Uppsala, sekreterare.

## Meddelanden.

*Kyrkobövernarnas alternativ.* Den plan till fördelning av kyrkobövernarnas alternativ över kyrkoårets högmäs-sor, som återfanns i denna tidskrifts decembernummer finnes i särtryck å 25 öre. Erhålles direkt från *Redak-tionen* adress: Bredgatan 14, Lund.

*Understöd åt behövande änkor och oförsörjda barn efter organister och kantorer* utdelas tack vare den bevil-jade rikskollekten. Om ansökan till erhållande av sådant understöd se an-nons i dagens nummer.

## Ledigförklarade Kyrkomusikertjänster.

### A) Enbart kyckliga tjänster.

I Vadstena Klosterkyrka (adr. Vad-stena) sökes senast 28 februari. Lön 4,000 kr. (Se annons!)

I Helsingborgs Raus församling (adr. Helsingborg) sökes senast 10 april. Lön 4,000 kr. incl. hyresersättning + 2 ålderstillägg å 500 kr. + dyrtidstillägg.

### B) Förenade med folkskollärare-tjänst.

I Kvistbro (adr. Kvistbro pr Gropen, Örebro län) söker senast 2 mars. Lön 900 kr.

I Åsheda (adr. Åsheda, Kronobergs län) sökes senast 5 mars.

I Naum (adr. Helås, Skaraborgs län) sökes senast 6 mars. Skolform f. n. C, efter h. t. 1932 B. Lön 400 + 250 kr.

I Tångersåsa (adr. Vretstorp, Örebro län) sökes senast 7 mars. Lön 400 kr. (Se annons!)

I Visnums-Kil (adr. Kristinehamn) sökes senast 14 mars.

I Grimmed (adr. Kungsäter, Älvsborgs län) sökes senast 16 mars.

I Forserum (adr. Forserum, Jönköpings län) sökes senast 20 mars. Skolform A. Lön 700 kr.

I Ilstorp (adr. Sjöbo, Malmöhus län) sökes senast 20 mars. Skolform B3. Lön 175 kr.

I Heden (adr. Skepplanda, Älfängen, Älvsborgs län) sökes senast 21 mars. Lön 800 kr.

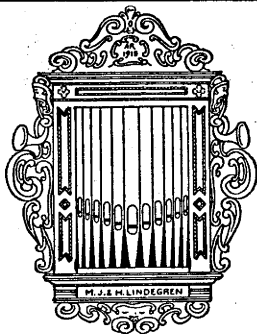
I Gestad (adr. Gestad, Brålanda, Älvsborgs län) sökes senast 24 mars.

I Haurida (adr. Vireda, Jönköpings län) sökes senast 22 mars. Skolform B2. Lön 550 kr.

I Haurida (adr. Vireda, Jönköpings län) sökes senast 23 mars. Skolform B2. Lön 500 + avkastning av klockar-jord.

I Humla (adr. Blidsberg, Älvsborgs län) sökes senast 29 mars. Lön 150 kr.





## M. J. & H. Lindegren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 42638 Postadress: Göteborg 7 Telefon 42638

Tillverkning av Piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikkdirektörer och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omstämningar utföras omsorgsfullt.

Herman Nordfors & Co.

## PIPORGELFABRIK

LIDKÖPING.

Tel. Kontoret 145.

Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Modärniseringar, insättning av elektrisk bågdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

VACKRA STILRENA

## Gravvårdar

Bästa material

Omsorgsfullt arbete

Förmånliga priser.



Bröderna Styrenius

Stenhuggeri A.-B., Västervik

## ORGANIST-

kantors- och klockaretjänsten i Vadstena sökes hos kyrkorådet i Vadstena och S:t Per senast d. 28 febr. 1931. Lön 4,000 kr. Innehavaren (manlig) fullgör sin tjänst enligt lag och fastställd instruktion, vartill bl. a. hör att biträda å pastorsexpeditionen.

Förenade folkskollärare-, klockare- och organistbefattningen

i Tångersåsa, Örebro län, kungöres härmed till ansökan ledig inom 42 dagar. Skolform B:2. Lön för den kyrkliga befattningen 400 kr. per år. Allmän fortsättningsskola.

Ansökning senast 7/3 till kyrko- och skolrådets ordförande. Adr. Vretstorp.

## Kungörelse

rörande tillfälliga understöd för behövande änkor och oförsörjda barn efter i svensk kyrkoförsamling anställda organister och kantorer.

Sedan k. m:t på framställning av centralstyrelsen för Sveriges allm. organist- och kantorsförening beviljat upptagande i rikets kyrkor av en kollekt för ovan angivna ändamål och dessa kollektmedel blivit till centralstyrelsen överlämnade, få undertecknade, som av styrelsen erhållit bemyndigande att å dess vägnar verkställa medlens fördelning, härmed kungöra:

att ansökan om dyl. understöd skall ställas till Centralstyrelsen för Sveriges allm. organist- och kantorsförening samt bör insändas före den 1 mars d. å. under adress Musikkdirektör Cyrus Granér, ÄLVSJÖ, och

att ansökan skall åtföljas av åldersbevis, i vilket bl. a. skall styrkas, att sökanden är efterlevande till i svensk kyrkoförsamling anställd organist eller kantor, samt av sådana handlingar från offentlig myndighet (kyrkoråds-, skolråds-, kommunalstämmas m. fl. ordförande), genom vilka sökanden vill styrka behov av ev. understöd.

Stockholm den 13 jan. 1931.

CYRUS GRANÉR,

Musikkdirektör. Org. i Brännkyrka förs., Älvsjö.

KONRAD HANSSON,

Organist och kantor i Sollentuna förs., Norrviken.

DAVID AHLÉN,

Musikkdirektör. Kantor i Engelbrekts förs., Östermalmsgat. 67, Stockholm.

# ÅKERMAN & LUNDS

NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

TILLVERKNING AV PIPORGLAR

för kyrkor, kapell och konsertsalar.

OM- OCH TILLBYGGNADER,

reparationer, omsämningar och ren-  
göringar av gamla orgelverk, samt  
inmontering av elektriska blåsverk  
utföras.

Utförelse av svenskt material och arbete.

F. n. hava vi beställningar å orgelverk till:

Sandvikens nya kyrka .....	3	manualler,	36	register
Högsby kyrka .....	2	"	25	"
Kusmarks nya kyrka .....	2	"	23	"
Påskallaviks kyrka .....	2	"	15	"
Närs kyrka .....	2	"	12	"
Källunge kyrka .....	1	"	8	"

## OLOF HAMMARBERG

Postadr.: NYA VARVET.

Tel. GÖTEBORG 447 50.

Fabrik för tillverkning av piporglar. Bästa material och konstruktion.

Moderniseringar av äldre verk och stämningar utföras omsorgsfullt.

Inmontering av elektriska blåsverk.



## AFTONBÖN

(OLLE ARBMAN)

FÖR SÅNG OCH PIANO  
AV

EMIL ANJOU

NORDISKA MUSIKFÖRLAGET, Regeringsg. 35, STHLM

20.2.1931  
TRYCKERI A.-B. FYLGIA, STOCKHOLM 1931.

